

Cijeli svijet piše kako je Zagrepčanec zamislio! Po penkali, kravati, Šukeru i Modriću svi nas znaju - penkalomanija je bila fenomen, a u nas najveća tvornica olovaka na svijetu

Nikad ispričana priča o PENKALOMANIJI, o Slavoljubu Eduardu Penkali! Donosimo novo otkrivene detalje iz života našeg genijalca koje nećete pronaći nigdje, ni u enciklopedijama ni u stručnoj literaturi... Zahvaljujući baš njemu bili smo najveći na svijetu!

Iz penkale Anđelke Mustapić objavit ćemo 10 nastavaka o životu i djelu lucidnog izumitelja, Zagrepčanca, Eduarda Slavoljuba Penkale, čarobnjaka koji je izmislio olovku koja je uvijek bila oštra, a patentirao je i termofor, rotirajuću četkicu za zube, prašak za rublje, anodnu bateriju, hrvatski zrakoplov, kočnice za željezničke vagone, manometar, dinamometar, signalizaciju na cesti...

Rođen u slovačkom selu u Ugarskoj, poljsko-nizozemskog podrijetla, a ostvaren u Hrvatskoj. Za kratkog života izumio je pregršt svakodnevnih predmeta bez kojih se ne može zamisliti život. Bio je poseban i zato ga valja stalno spominjati. Start donosi serijal „Penkala: od genijalnog izumitelja i kulturne baštine do zaborava“.

Na vječni počinak ispratilo ga je oko 10.000 Zagrepčana, istinski ožalošćenih jer su bili svjesni što je sve on dao Zagrebu i koliko je zadužio cijeli svijet u kojem je vladao fenomen zvan „penkalomanija“.

Penkala (documentary), Official intro HD

(https://www.startnews.hr/media/cache/upload/Photo/2025/08/23/penkala2_biggalleryimage.jpg)

21. 8. 2025

„PENKALA:OD GENIJALNOG IZUMITELJA I KULTURNE BAŠTINE DO ZABORAVA“ iz pera, zapravo penkale doajenke hrvatskog novinarstva Anđelke Mustapić

Eduard Slavoljub Penkala podrijetlom je Poljak iz Andrichova, vuče i nizozemske korijenje, a po mjestu rođenja Liptovsky Mikulaš (koji je tada pripadao Ugarskoj) Slovak. Po obrazovanju u Dresdenu Nijemac, po osjećaju životne sreće i radosti Zagrepčanin.

Bio je inženjer kemije i kao mladi predstavnik austrijske tehničke intelektualne buržoazije poslan je dekretom u Zagreb 1900., u to vrijeme provinciju Monarhije, s ciljem da potakne njezin gospodarski razvitak. Obavljao je dužnost

mađarskog kraljevskog tehničkog nadzornika, što je bila funkcija u rangu ministra, a značila je da ni jedan pogon na kraljevsko-carskom jugu, doživljavanom kao zaostalost i divljaštvo, nije mogao raditi bez Penkalinog dopuštenja.

S Emilijom imao je u Zagrenu četvero djece

Sa suprugom Emilijom, svojom prvom i jedinom ljubavi, imao je četvoro djece: trojicu sinova i kćer. Iako je imao vrlo odgovoran posao i, uz to, bio izumitelj svjetskoga glasa, obiteljski mu je život bio glavna potpora i u obitelji je uistinu nalazio snage, toliko potrebne za njegov iscrpljujući rad, osobito za njegovo vizionarstvo, zahvaljujući kojem je postao jedan od najznačajnijih izumitelja na početku XX. stoljeća.

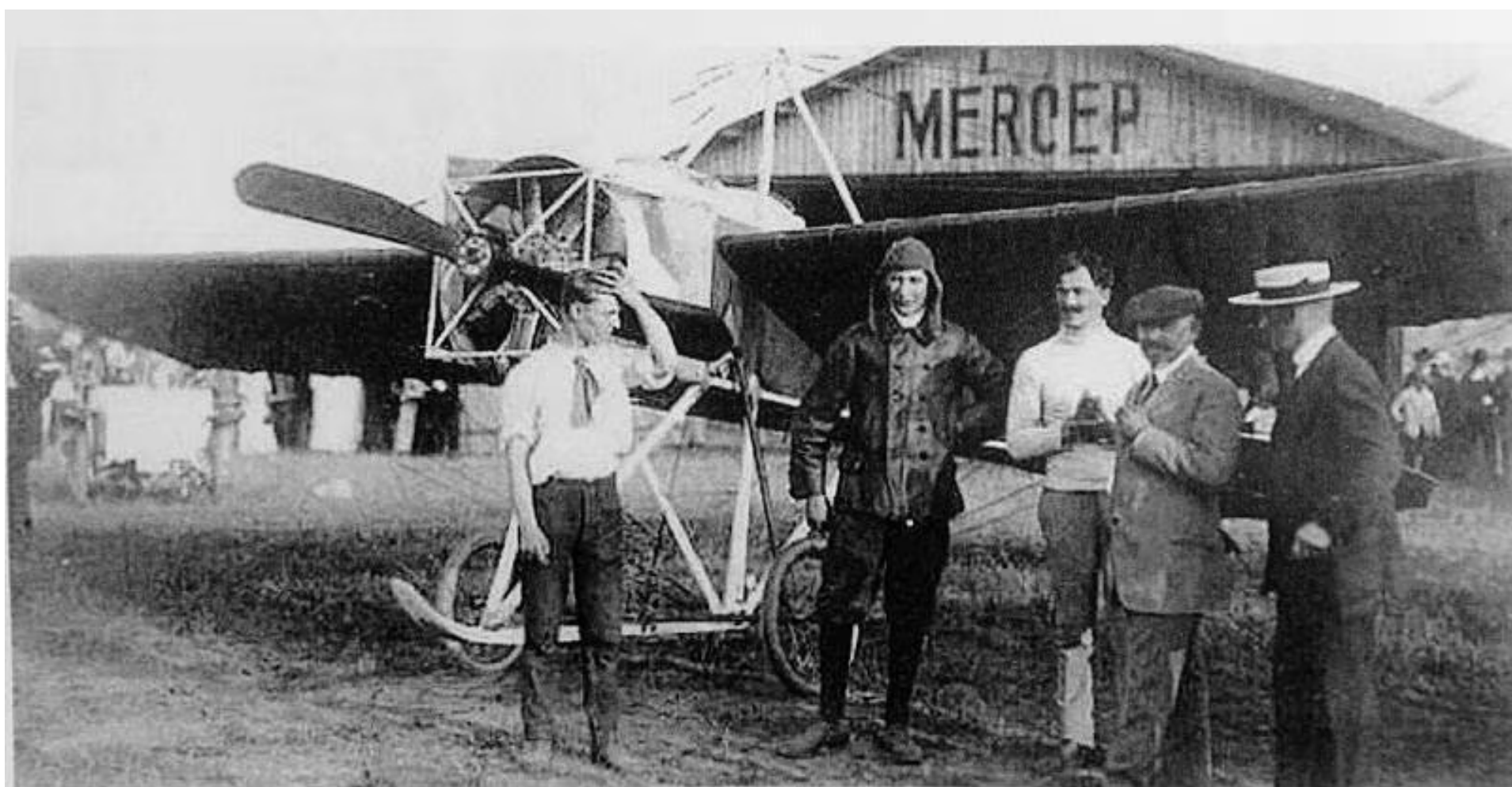

U Kraljevsko-carskom patentnom uredu u Budimpešti patentirao je 80-ak svojih izuma. Godine 1906. Prijavio je mehaničku olovku pod obiteljskim prezimenom, koje će postati zaštitnim znakom njegovih ostalih izuma, ali i hrvatske industrije pisaćeg pribora, koja je, zahvaljujući njemu, sve do 1922., do njegove smrti, bila prva i najveća na svijetu.

Penkala na čvrstu tintu

Drugi Penkalin, također svjetski izum, bila je tzv. penkala na čvrstu tintu (1907.), na čijem se mehanizmu zasniva cjelokupna današnja svjetska industrija kemijskih olovaka.

Uz to, prvi je u svijetu izumio termofor, na čijem je sistemu kasnije proizvedena termos boca, zatim klipsu, tj. držač penkale, što je isto tako bio veliki svjetski, revolucionarni pomak koji se i danas stavlja na svaku kemijsku olovku i nalivepero. Konstruirao je i rotacionu četkicu za zuba, patent na kojem se razvila svjetska industrija električnih četkica i četkica na bateriju za pranje zuba.

avto
magazin

Prvi je u Europi izmislio plavilo, koje se i danas, kao sitne plave grudice, stavljaju u deterdžente za izbjeljivanje veša.

Penkala je prvi u Hrvatskoj konstruirao i sagradio u veži kuće u kojoj je stanovao avion dvomotorac (1910.), s kojim je i poletio na uzletištu na Črnomercu. A kako je sam sagradio avion i uzletište, smatraju ga „ocem hrvatske avijacije“. On je naučio pilotirati tada maloljetnog urara **Dragutina Novaka**, kojeg su službeno prozvali prvim hrvatskim pilotom. Signalizacija na cesti, također je Penkalin izum, kao i sistem kočnica za tračnice, pa prva proizvodnja gramofonskih ploča u nas, izvanredno poboljšanje snimana glasova opernih i zabavnih pjevača...

Živio je i stvarao na današnjem Trgu kralja Tomislava. Prihvatio je državnu službu Austro Ugarske i 14. lipnja 1904. položio službenu prisegu. S vremenom je svom imenu pridodao Slavoljub i postao naturalizirani Hrvat. To je uradio s osobitom radošću, jer volio je Hrvatsku i Zagreb više od svega.

Uz svaki njegov patent ide i anegdota

Gotovo za svaki Penkalin izum postoji fantastična anegdota, jer je Penkala, među ostalim, bio ne samo konstruktivan nego i praktičan duh. Recimo, jednom se sa suprugom vraćao iz kazališta kući. I kako u haustoru još nije bilo „elektrike“, gospođa Penkala se spotaknula i ozlijedila nogu. Iduće jutro Penkala je uzduž stubišta povukao fluorescentnu crtu, koja je odlično „svijetlila“ noću u mraku. Po tome je uzoru, čini se, nastala i cestovna signalizacija, barem u Zagrebu, gdje se prvi automobil, Opel, pojavio 1901. Dovezao ga je ravno iz Beča **Ferdinand Budicki**.

Penkala je bio vrstan kemičar i oličenje kreativnog i nemirnog duha, pokrenuo je gospodarski kotač Hrvatske, ali je osobno, od svega toga, kao što su uglavnom i svi drugi veliki i zaslužni ljudi, imao vrlo malo materijalne koristi, pa i to je ulagao u svoje nove ideje. Štoviše, za gradnju aviona potrošio je ženin miraz. 15.000 kruna. A samo s termoformom, kojeg je izumio, mogao se je ubrajati u tada najbogatije ljude svijeta, koji su imali tzv. zlatne poljane u Africi, da ga nisu pokrali.

Zagreb je obožavao Penkalu, a istom mjerom i on Zagreb...

#ZagrebTrivia - Penkala

Zagreb je obožavao Penkalu, a istom mjerom i on Zagreb...

..., što je dokazao već god, 1904., kada je svoje krsno ime Eduard zamijenio tada popularnim hrvatskim Slavoljub. Prije podne doručkovao je sa svojim „običnim radnicima“, a u slobodno vrijeme družio se s najuglednijim građanima,

gradonačelnicima (nekoliko ih se promijenilo za njegova života), slikarima, liječnicima...

Umro je 5. veljače 1922. Od posljedica upale pluća. Na vječni počinak ispratilo ga je oko 10.000 Zagrepčana, gotobo svaki 8 žitelj grada, istinski ožalošćenih, jer su bili svjesni što je sve on dao Zagrebu i koliko je zadužio cijeli svijet u kojem je vladao fenomen zvan „penkalomanija“.

Napomena uredništva:

Ovim tekstom započinjemo opširan serijal(sveukupno 10 nastavaka) o životu i djelu genijalnog izumitelja Eduarda Slavoljuba Penkale, autorice Anđelke Mustapić, koji ćemo početi objavljivati iz dana u dan, od 1.do 9. rujna 2025. Napomena autorice: cijeli serijal „Penkala: od genijalnog izumitelja i kulturne baštine do zaborava“ nastao je i objavljuje se uz financijsku potporu **Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.**